

**НАТАЛИ УАРМ
ОЗАРЕНИЯ НА УМА
ИНТЕРВЮ НА НАТАЛИ УАРМ
ОТ „НЮ УЕЛШ РИВЮ“ СЪС
САМАНТА УИН РАДЕРК**

Превод от английски: Ивета Данаилова, 2002

chitanka.info

Израснала в Ню Куей през първата половина на 70-те, Саманта Уин Радерк преоткрива за себе си света като общува с морето. Екзотичните животни, особената морска материя и подправките, всичко това става част от детската ѝ вселена по крайбрежието на градчето в Кардингсшър. Нейна леля ѝ донася папагал от Конго през 50-те, разказва Радерк. Възрастна жена в селото пък имала маймунка, откакто поетесата се помни. Всеки път, когато Саманта минавала покрай къщата, жената я канела да влезе вътре, за да се порадва на екзотичното животинче. Ранното детство в Ню Куей силно повлиява на Радерк и на поезията ѝ. Тя не е уелски поет, който е обърнал гръб на Англия. Тя е уелски поет, чието лице е обърнато към останалия свят. Моряшките ѝ корени в Ню Куей се простират близо 200 години назад. Те са задълбочено проучени и документирани от нейна леля — историчката Сюзън Кембъл Пасмор в „Уелско мореплаване“ (1976) и във „Фермери и изображения на корабни фигури“ (1992). Радерк си спомня своята детска стая отрупана със семейни снимки и картини на фамилни кораби, моряци и фигури на глави от носа на корабите, притежавани от семейството ѝ.

За Радерк, която живее на остров и чувства това с цялото си същество, морето се превръща в маршрут за бягство, начин да заобиколиш Англия, в символ на националната идентичност и уелския интегритет.

Тя споделя, че според нея ролята ѝ във Франция е отчасти и ролята на неофициален посланик. Това е породено от огромното ѝ желание „да се бори за кътче“, което да принадлежи на Уелс в континентална целокупна Европа (описва себе си като националист и продеволюционист, който желае самостоятелността на Уелс).

Радерк е франкофон, който продължава връзката с франкофонските страни, установена от нейна прабаба през 1914 година, когато предшественичката ѝ става координатор на Белгийския комитет за взаимопомощ в Ню Куей. Трима от белгийските бежанци, които идват в Уелс и остават с нейното семейство в Bronwylfa, и до ден-дневен поддържат връзки с фамилията ѝ, връзки, които и тя се опитва да съхрани.

Точно преди да се срещнем, Радерк току-що се бе върнала от Южна Америка, пътешествие, което ѝ донася прозрението и усещането за принадлежност към Европа, по-силно от всякога.

Причината да се премести в Париж се дължи на аржентинския писател Хулио Кортасар. Той самият през 1951 година е принуден да напусне страната си и да заживее в изгнание заради режима на перонистите. Радерк е очарована от творбите му, които носят дъха на живота далече от родината. Тя споделя, че би искала да живее на Левия бряг, за да е по-близо до духа на писатели и мислители като Джеймс Джойс, Самюел Бекет, Мадлин Делбре и Симон Уейл. Бърза да сподели, че по никакъв начин не се сравнява с тези достойни за възхищение фигури, но че винаги е била запленена от „въплъщението в живота на писателя“. Нейната майка е артист, който окуражава по всякакъв начин творческото начало в четирите си деца. Радерк си спомня, че майка ѝ имала навика да ги води в къщите на известните писатели — морската къща на Дилън Томас „Боутхаус“, дома на Бронте, на Сър Уолтър Скот, Беатрикс Потър, къщата на Джейн Остин в Чотън — и още като момиче тя е била заинтригувана и впечатлена от „внезапния и реален контакт с живота на писателите“. Изразявам скептицизъм дали все още е жив този легендарен дух на Левия бряг, който тя иска да почувства. Радерк отговаря, че трябва сама да намери отговора за себе си и допълва, не без чувство за хумор, че би искала да е „част от една съвременна версия от ХХІ век на Precieuses, социален и литературен дамски кръг с център Хотел де Рамбуиے в Париж през ХVІІ век. Жените от малкото общество са били прочути със своята висока култура и с рафинирания, изтънчен начин, по който са използвали езика.“ Със сигурност обаче на Радерк не ѝ липсва нито едното от двете.

Тя завършва Класическия факултет на университета в Кеймбридж, изучава латински и гръцки. Образованието ѝ добавя цял нов подход у нея към живота, към часовете, прекарани в залата по палеография в библиотеката на факултета. Тази част от живота си тя описва така: „прекарваш три години в изучаване на култура, която е на над две хиляди години и непрекъснато работиш с празноти и липсващи части от текстове или вази. После оформяш цял арсенал от мисловни модели, без страх от липсващите части, и удвояваш усилията си, за да откриеш отговорите. Също така, приемаш фрагментарното като начин на живот.“ Тя описва как изградената у нея дисциплина да разшифрова документи е събудила детектива в нея и как, когато пише, се чувства като шпионин, който подготвя загадки и ключове към читателя —

детектив. Тя явно не се безпокои от обстоятелството, че читателят трябва да работи усилено, за да открие доказателствата. Някои от стиховете ѝ са добри примери за текст, който може да се разглежда и разнищва като загадка.

Когато описва годините си в Кеймбридж, Радерк отново се връща към идеята си за инкарнирането на писателя и артиста. Тя си спомня колко „разглезени“ са били от многобройните автори, различни творци и композитори, които са посещавали университета, и от присъединяването ѝ към Литературното общество в колежа „Св. Катерина“. Радерк е била „поразена да види тези хора от плът и кръв“. Впечатлена, през 1986 година тя слуша поета Оливър Рейнълдс да чете свои творби пред университетската общност. Само 15 години след това по стечение на съдбата двамата застават заедно пред публиката в Суонси във Фестивала на името на Дилън Томас.

Ключов момент за годините ѝ в Кеймбридж е посещението на едно литературно четене на руската поетеса Ирина Ратушинская в Робинсън Колидж през 1985 година. Въпреки, че не разбира руски, Радерк си спомня „благоговейната тишина“, докато Ратушинская „извайва всяка дума във въздуха“. Моментът носи откровение за Радерк: „някаква светлина изпълни ума ми и аз знаех, че поезията е нещо много по-дълбоко от рационалното и внезапното ѝ разбиране. Тук става дума за страст към живота и Ратушинская я притежаваше, независимо от преживяното в ГУЛАГ, при това я изразява чрез език, от който аз не разбирам нито дума. Излязох с убеждението, че музикалното звучене на едно стихотворение е нещо съкрушително и че моментното схващане на чутото идва чак след това.“

Стихотворението „Дъщерята на пазача на фара“, за което Радерк е убедена, че е най-успешната ѝ творба, ми напомня за Дилън Томас. В същото време поезията ѝ е нова, защото просмуква съвременната британска тенденция на очарованието с обикновеното и с европейската метафизическа традиция, освободена от чувството за тревога и вина. Тя обяснява, че се опитва „да погледне на обикновеното в живота с преобърнати цветове“, да погледне към баналните ситуации и да види невероятното и изумителното в тях. (Когато идва ред да дискутираме символистите и модернистите в работата ѝ, ние сме много поединодушни.) Чела е Верлен, Рембо, Бодлер и Рилке и вярва, че всички те „някога по пътя“ са ѝ повлияли. Тя дори се съгласява, че понякога

пише като символист — изразява настроения, използвайки собствени символи, и така отново стига до идеята, че поезията трябва да излъчва мелодика като музиката. Това, разбира се, ме провокира да я попитам за Дилън Томас, според когото също думите трябва да звучат музикално. Той става любим поет за Радерк, след като тя се откъсва от стриктната гръцка и латинска метрика. Бащата на Радерк също е голям почитател на поета от Суонси. Тя притежава колекция от записи на стихове на Томас, които са били подарък на баща ѝ за 21-ия му рожден ден. И досега ги слуша „отново и отново“, без да ѝ омръзват. Силвия Плат е друга поетеса, която несъмнено оказва влияние върху Радерк. Не по-малко тя харесва и Джойс, чиито стихове поетесата желае да бъдат изписани един ден върху надгробната ѝ плоча.

Съвсем ясно е, че Радерк е наследила вкуса към експеримента на модернистите. Това е аспект от поезията ѝ, който тя приема много сериозно. Авторката говори за своето „истинско удоволствие от серията лингвистични възможности, които се откриват при съпоставянето на определени думи.“ Това е страна от работата ѝ, която тя многократно подчертава. Съгласява се, че не е от авторите, които се четат лесно и искрено се забавлява от експериментирането с езика. Тя се опитва да поставя различни думи в нови съчетания и езикови ситуации, за да види как стоят една до друга и дали успяват да придобият нови значения. Това е процес, който според нея е близък до реденето на мозайка.

Подхвърлям ѝ, че като пише стихове, трудни за възприемане и дори смътни и неясни, тя би могла да отблъсне голяма част от читателите си или рискува да бъде възприета като елитарен автор. Радерк подчертава, че само малък брой стихотворения могат да бъдат определени като трудни за четене и че нейният стил е достатъчно разнообразен, така че това да не бъде проблем за повечето ѝ читатели. Тя настоява обаче, че по-предизвикателните стихотворения си струват труда, дори и ако по-ограничен кръг от хора положи усилие да се докосне до тях. Радерк твърди, че ако те се придържат към написаното, дори и да не схванат всяка една дума, „ще бъдат възнаградени и ще открият цял набор от идеи, които по-скоро прииждат като огромна вълна, отколкото да звучат като оркестър, вдъхващ живот на написаното“. Това напомня за идеята на Т. С. Елиът, който твърди, че смисълът на стихотворението трябва „да задоволи един навик на

читателя“, докато в същото време самото то „си върши работата, въздействайки върху него“. По същия начин Дилън Томас твърди, че придържането към текста на стихотворението позволява на читателя да съпреживее поезията. Това той нарича „озарението на ума“, „блясъкът на светлината“.

Радерк не е от писателите, които разчитат единствено на моментното си настроение и на порива на вдъхновението, за да създадат нещо. Поетесата споделя, че винаги работи върху няколко стихотворения едновременно. Затова по всяко време носи в себе бележник, за да нахвърля хрумвания и фрази, които са я впечатлили.

(със съкращения)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.